

Bild: Smorgasbord Picture House

Tito och fåglarna

En spännande berättelse som utmanar sin publik med frågor om hur rädsla repektive tillit kan förändra allt från familje- och vänskapsrelationer till politik på nationell nivå. **Tito och fåglarna** bjuder på en expressionistisk filmupplevelse som i klassrummet kan användas för att bland annat diskutera klass och gemenskap samt hur populism uppstår och kan motverkas.

Om filmhandledningen

Film är ett spännande och mångfacetterat pedagogiskt verktyg. Våra filmhandledningar är gjorda för att ledsaga dig som lärare i att använda filmmediets många möjligheter i undervisningen. Eftersom du bäst känner dina elever bör åldersrekommendationen enbart ses som en fingervisning. Handledningen kan användas som en förberedelse, ett stöd och för att öppna upp för frågeställningar och diskussioner. Välj utifrån dina elevers behov, och den tid ni kan avsätta om ni vill diskutera utifrån tema, i samband med något särskilt skolämne eller djupstudera aspekter som exempelvis filmens form. Förbered er gärna genom att se filmens trailer och genom att läsa någon artikel om dess bakgrund och regissör. Med den här handledningen kan man även använda klipp i filmen för att ha ett tydligare underlag och stöd för minnet.

Filmen och läroplanen

Källkritik och värdering av olika källor återkommer genomgående i skolans kursplaner och är en central del av samhällskunskapen. Tillsammans med [det tillhörande pedagogiska webbspelet](#), kan filmen användas för en fördjupad diskussion om hur informationen som Tito och hans vänner tar del av bör värderas.

Via vilka medier förmedlas informationen och vad ska man tänka på när man värderar olika källor? För eleverna i mellanstadiet kan diskussionen också handla om hur informationsspridning, reklam och opinionsbildning fungerar i samhället. Väljer man att fokusera på klassfrågor så kan filmen exempelvis kopplas till pengars användning och värde. Karaktärernas hemmiljöer signalerar tydligt att barnen kommer från olika ekonomiska samhällsklasser, vilket kan fungera som startpunkt för en diskussion med de yngre eleverna. Ett annat exempel är karaktärernas varierande tandhälsa, något som kan kopplas till ekonomiska villkor för barn i Sverige och i andra delar av världen.

Handling

Tito sitter på sin säng och leker när en duva plötsligt flyger in i rummet. Titos mamma Rosa blir vettskrämd och ropar på Titos pappa Rufus, som använder fåglar i sin forskning. Rufus fångar duvan och tar med Tito till sin senaste uppfinning som kan användas för att förstå fåglarnas språk. Rufus ber sin son om hjälp, men Tito blir rädd och tvekar, och maskinen exploderar. Tito får bara lindriga skador, men Rosa blir rasande och Rufus tvingas lämna familjen. Tito svär att han en dag ska bevisa att Rufus hade rätt angående maskinen och fåglarna. Tre år senare har Tito gått till final i skolans uppfinnar-

tävling med sin ornitologmaskin. Han tävlar mot Teo, som är son till den kände tv-personligheten Alvar Souza. Tito berättar för publiken hur fåglarna sedan urminnes tider har varnat för olika katastrofer, men att dagens människor har slutat lyssna på dem. Tito sätter igång maskinen, utan att märka att något har fastnat i maskineriet. Salen fylls av rök och publiken flyr i panik. Morgonen därpå väcks Tito av ett dunkade på fönstret. Det är en drönare som har med sig ett meddelande från Teo, som säger att han vill hjälpa Tito med ornitologmaskinen. Tito beger sig hem till Teo, som berättar att han planerar att bygga en egen variant av Titos ornitologmaskin, och behöver Titos hjälp. Tito vägrar.

Åter i skolan informerar rektorn eleverna om att all undervisning måste ställas in på grund av en sjukdom som går under namnet "utbrottet", och sprider sig likt en epidemi. Rektorn visar en film om sjukdomen som förklarar dess olika steg; från den första fasen då den insjuknade får utstående ögon, till den sista fasen, då offren har krympt till hjälplösa stenar, utom allt hopp. Rektorn berättar att de inte vet vad som orsakar sjukdomen och uppmanar de skrämde eleverna att "undvika allt".

Alvar har finansierat ett utbrottscentrum, för att tjäna pengar på människors rädsla för sjukdomen. I hemlighet har han letat rätt på Rufus, för att ta reda på vad han vet om sjukdomen. På Rufus begäran har Alvar byggt en annan maskin som Alvar tror ska kunna stoppa utbrottet, men i själva verket kan maskinen flytta mänskligt med-

vetande till fåglars kroppar. Alvar blir chockad när han förstår att Rufus har förflyttat sitt eget medvetande till en duva, och beslutar sig för att hålla duvan fången.

Bobo hålls inspärrad på sjukhuset, men fritas av Tito och deras vän Sarah. De inser att Bobo har insjuknat och närmar sig den sista fasen i sjukdomen. En duva landar på Titos huvud och börjar sjunga på ett märkligt sätt, och Bobos sjukillstånd förbättras något. Tito förstår att han måste använda sin pappas uppfinning för att sprida fåglarnas sång. Men eftersom hans egen maskin är trasig behöver de Teos hjälp. Teo hjälper Tito men de upptäcker snart att de har fel typ av duvor: de behöver gatuduvor. Alvar försöker förgäves hindra barnen från att lämna huset med Teos ornitologmaskin, och i tumultet lyckas Rufus fly. Under flykten går Teos maskin i tusen bitar. Rufus hinner ikapp barnen och lyckas leda dem till forskningscentrumet där hans mänskliga kropp väntar. När de kommer dit är pappans kropp redan borta, däremot hittar de hans ornitologmaskin. Rufus kommer med en flock gatuduvor som flyger iväg med maskinen med barnen sittande ovanpå.

Duvorna landar vid sjukhuset, men Alvar anländer strax efteråt med en helikopter som innehåller Rufus kropp. Han varnar allmänheten för ornitologmaskinen och försöker samtidigt flyga iväg med den, men Alvar förlorar kontrollen över helikoptern då han upptäcker att Teo har drabbats av sjukdomen. Alla runtomkring Tito insjuknar,

KLIPP 1

Klipp 1
Källa: Smorgasbord Picture House

även Rufus som precis har fört över sitt medvetande till sin mänskliga kropp. I desperation beslutar sig Tito för att flytta sitt medvetande till en duva, och han upptäcker genast att problemet är att människorna har glömt att de är starkare tillsammans. Fåglarnas sång är inte botemedlet, det är minnet av den gemensamma styrkan som ska bota människorna. Tillsammans med gatuduvorna ställer Tito upp i en sång som skapar gemenskap mellan människorna och räddar dem från sjukdomen.

Filmens form och innehåll

Tito och fåglarna lämpar sig särskilt väl för diskussioner om källkritik, men filmen kan också fungera som utgångspunkt för en diskussion om olika samhällsklasser och människors levnadsvillkor. Ni kan förslagsvis vara särskilt uppmärksamma på hur karaktärerna förhåller sig till varandra, hur de samtalar och vilka som är drivande i filmen.

Källkritik, falska nyheter och reklampåverkan

Ni kan även ta er an filmen ur ett källkritiskt perspektiv, och fokusera på hur information om den sjukdom som det berättas om i filmen sprids, och hur ni värderar källorna. Ett bra exempel är scenen där skolans rektor visar en informationsfilm om sjukdomen för eleverna. I en diskussion med äldre elever kan filmen sättas i relation till den politiska utvecklingen i delar av västvärlden. Filmen igenom möts Tito och hans vänner av informa-

tion som sprids via olika medier, bland annat nyhetsinslag. Hur tar eleverna emot nyheter i din klass? Kombi-nera exempelvis filmvisningen med en lektion i källkritik tillsammans med skolans bibliotekarie. I biblioteket kan ni leta efter olika källor om samma ämne som sedan kan jämföras. Låt eleverna samla in tidningsartiklar om en aktuell händelse och leta sedan efter skillnader och olika nyanser i rapporteringen. Som lärare kan du också leta efter och visa exempel på hur samma nyheter speglas i utländsk media. Diskutera hur det kommer sig att man kan ha olika perspektiv och agendor i nyhetsrapportering. En diskussion som den ovan leder också in på frågor om objektivitet och subjektivitet. Kan man säga att det finns en sanning, eller finns det flera?

- Använd [webbspelet](#) som släppts tillsammans med filmen för att utforska begreppet ”fake news” och hjälp Tito och hans vänner att stoppa ”utbrottet” från att spridas.

Se [klipp 1](#) där rektorn visar informationsfilmen. I filmens epilög framgår det att Alvar har slutat bygga de slutna samhällen som skulle skydda människor från ”utbrottet” och andra sjukdomar, nu säljer han istället fåglarnas sång som väckte människornas minnen av gemenskap. Diskutera tillsammans med eleverna vad de anser om den reklam vi ständigt bombarderas med i vår vardag.

- Vilken reklam utsätts vi vanligtvis för, och i vilka sammanhang? Vilka negativa och positiva aspekter finns med reklam?

Bild: Smorgasbord Picture House

- Tycker ni att det finns det något man inte får göra reklam för, och i så fall varför inte?

På konsumentverkets webbplats finns en lista med regler som företag med produkter som riktar sig mot barn behöver följa. Besök webbplatsen och undersök om ni tycker att reglerna följs. Exempelvis får inte företag rikta direkta köpuppsmaningar till barn under 18 år. Det gäller i alla typer av medier.

- Har ni några exempel på när företag brutit mot reglerna?
 - Vad innebär populism och vilka uttryck för det kan man hitta i filmen? Hur kan den användas för att splittra samhällen och nationer?
- Tito får ta ett stort ansvar när hans mamma Rosa insjuknar och han och hans vänner tycks leva ett liv utan påverkan från vuxenvärlden.
- Vilken hjälp hade han kunnat få från vuxenvärlden om han istället hade levt i Sverige?
 - Hur mycket ansvar är det rimligt att barn tar hemma?
 - Varför var Titos pappa Rufus tvungen att lämna familjen i början av filmen?

Ekonomiskt välstånd som klassmarkör

Filmen skildrar återkommande olika klassmarkörer, exempelvis bleknar Titos rymliga hem i jämförelse med Teos enorma hus. Som tidigare nämnts är Bobo son till

Titos barnflicka, och går inte i samma skola som Tito. För att delta i skolans uppfinnartävling tvingas han klättra in i smyg genom ett toalettöfönster. Vid ett tillfälle i filmen säger Sarah att ”barn med bra tänder får gå in varsomhelst”. Tito och Sarah stoltserar med bländvita leenden, medan Bobo visar upp en ojämn tandrad där flera tänder tycks saknas.

- Hur tänker ni om skillnaderna mellan till exempel Tito, Teo och Bobo? Hur kommer det sig att skillnader mellan människor uppstår? Är det bra eller dåligt?

Att Bobo är son till Titos barnflicka är något som nämns endast i förbifarten och han går inte heller i samma privata skola som Tito.

- Hur uppfattar ni deras vänskap, märks skillnaderna på något sätt?
- Undersök tillsammans vad man behöver betala för själv och vad som betalas gemensamt genom skatten i Sverige.

Se [klipp 2](#), där Sarah pratar om barns tänder:

- Vad menar Sarah med det hon säger?
- Varför tror ni att Tito och Sarah har fina tänder medan Bobo inte har det?
- Utforska tillsammans vad det finns för regler kring barntandvård i Sverige.

Klipp 3
Källa: Smorgasbord Picture House

Det går också att koppla *Tito och fåglarna* till dagens politiska situation i Brasilien. Teos pappa Alvar påminner till viss del om Brasiliens president Jair Bolsonaro, på så sätt att de båda använder populism för att sprida sitt budskap. Exempelvis har Bolsonaro avsatt Christian de Castro, chef för det statliga filminstitutet Ancine, och har bland annat sagt att han vill ersätta honom med någon som kan ”recitera 200 bibelverser och bär en Bibel under armen”.

- Undersök vad media mer har rapporterat kring Bolsonaro. Hittar ni exempelvis några populistiska budskap?

Populism brukar bära på en tunn ideologi, det vill säga ett förenklat synsätt på komplicerade politiska problem. Det kan bland annat ta sig uttryck i att man ställer olika grupper mot varandra.

- Passar den definitionen in på några av Bolognaros uttalanden?

Filmens slutgiltiga budskap är att vi endast kan stå emot populismen tillsammans. Filmens karaktärer behövd påminnas om att det är mer som förenar dem än som skiljer dem åt.

- Håller ni med om filmens budskap?
- Varför tror ni att populisterna vill riva upp det budskapet?

Filmens esteiska penseldrag

Med hjälp av ett äventyrligt och visuellt färgstarkt berättande åstadkommer filmskaparna bakom *Tito och fåglarna* ett expressionistiskt bildspråk som ofta bygger på oväntade vinklar och intensiva färger. Bildspråket påminner om oljemålningar som blandats med digitalt tecknade och animerade bilder. Eftersom filmen ofta skildrar mardrömslika och klaustrofobiska situationer förs tankarna snabbt vidare till tysk 20-talsexpressionism.

Se [klipp 3](#) där Rosa insjuknar och som är ett exempel på filmens fantastiska expressionistiska bildspråk.

Det finns dock andra mer nutida filmer som också påminner om *Tito och fåglarna* på olika sätt, exempelvis *Loving Vincent* (regi: Dorota Kobiela och Hugh Welchman, 2017) och *ParaNorman* (regi: Chris Butler och Sam Fell, 2012). Det kan vara värt att fördjupa sig i filmens bildspråk.

- Diskutera vad det innebär för filmen och för berättandet att de har valt ett så levande och uttrycksfullt bildspråk.

- Hur skiljer sig bildspråket i *Tito och fåglarna* från Disney och Pixars filmer?

- Varför tror ni att de har valt ett sådant bildspråk framför en mer klassisk animationstil?

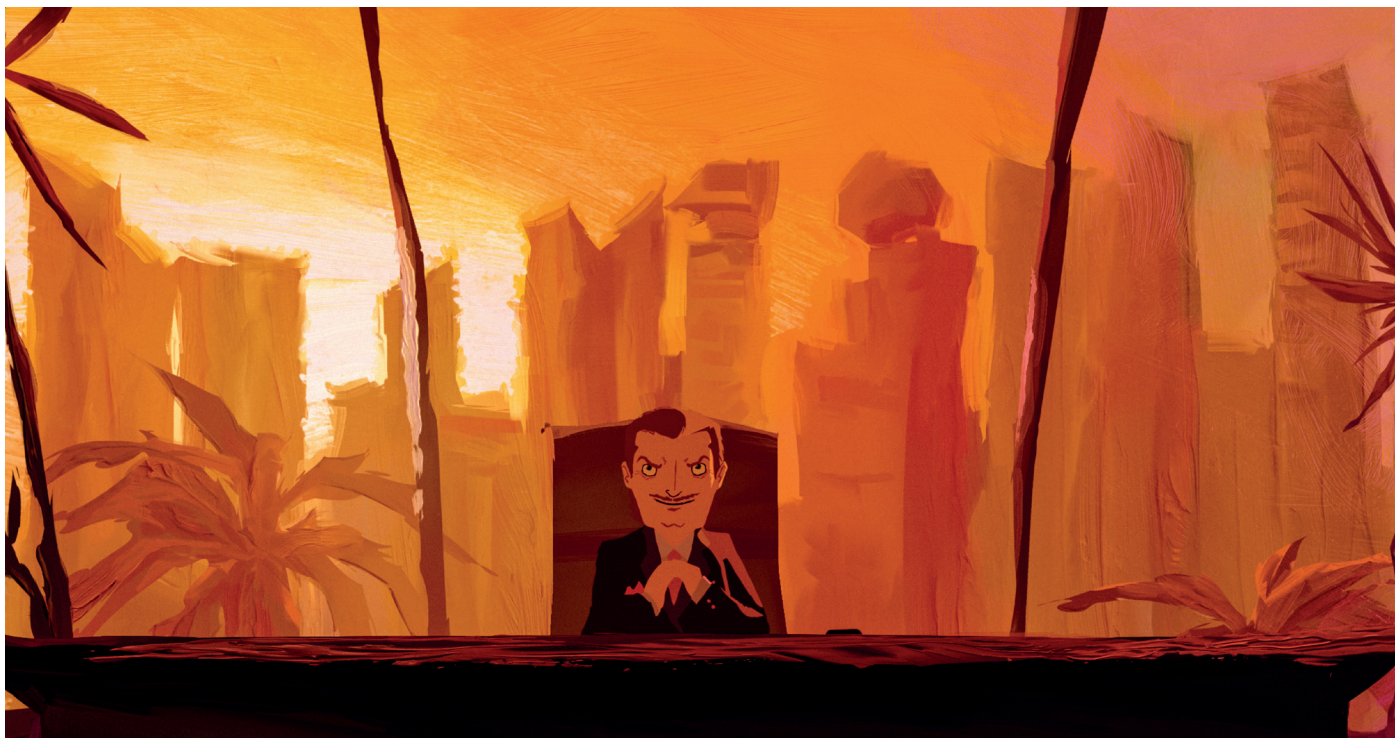

Bild: Smorgasbord Picture House

- Det rika bildspråket i filmen lämpar sig också väl för jämförelser med olika konststilar. Presentera exempelvis målningar av Vincent van Gogh, Max Beckmann och Claude Monet och jämför med stillbilder från filmen.
- Vad ser ni för skillnader mellan verken och vad vill målningarna och bilderna från filmen förmedla för budskap?

TIPS PÅ FÖRDJUPNING

[Konsumentverkets webbplats](#) med information om reklam riktat till barn.

Länk till webbspelet *Tito och fåglarna* (släpps på svenska i slutet av november 2019):
<http://www.titoandthebirds.com/game/#/en-us>

Flmupplevelser liknande *Tito och fåglarna*
Pojken och världen (O Menino e o Mundo, regi: Alê Abreu, 2013)
[Läs filmens handledning](#)

The Secret of Kells (regi: Tomm Moore och Nora Twomey, 2009)

Weekends (regi: Trevor Jimenez, 2017)

Exempel på brasiliansk film för vuxna

Neighboring Sounds (O Som ao Redor, regi: Kleber Mendonça Filho, 2012)

Aquarius, (regi: Kleber Mendonça Filho, 2016)

PRODUKTIONSINFO

Brasilien, 2018

Originaltitel: Tito e os Pássaros
Regi: Gustavo Steinberg, samt medregissörerna Gabriel Bitar och André Catoto
Producent: Gustavo Steinberg, Daniel Greco och Felipe Sabino
Manus: Gustavo Steinberg och Eduardo Benaim
Musik: Ruben Feffer och Gustavo Kurlat
Medverkande: Denise Fraga, Otávio Augusto, Mateus Nachtergaele, Mateus Solano, Pedro Henrique

Distribueras av [Smorgasbord Picture House](#)
Kontakt: press@smorgasbordpicturehouse.se

Tekniska uppgifter
Originallängd i minuter: 73
Åldersgräns: Från 7 år
Sverigepremiär: 29 november 2019

Redaktion
Text: Carl Michael Sahlberg
Redaktör: Anna Håkansson
Svenska Filminstitutet, november 2019

KONTAKT

filmiskolan@filminstitutet.se
<http://www.filminstitutet.se/filmpedagogik>

Observera
Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar.

Här kan ni lära er mer om hur en hittar och bokar film för visningar i lärande sammanhang.
<https://www.filminstitutet.se/skolbio>